

ASPECTE CONCEPTUALE PRIVIND CONFLICTELE DE CETĂȚENIE PRIN PRISMA DREPTULUI INTERNAȚIONAL PUBLIC

Dr., conf. univ., Carolina CIUGUREANU-MIHAILUȚĂ

*Academia de Studii Economice a Moldovei,
str. Mitropolit G. Bănulescu-Bodoni 61, Chișinău, Republica Moldova
Tel.: +373 22 22 41 28; web site: www.ase.md*

Abstract

Besides the fact that the Current International Public Law considers the right to citizenship as a fundamental human right, where the citizenship is also the object of international regulations when a person stays abroad or in areas that are not subject to the jurisdiction of that countries, or when there occur transfers of populations or territories from one state to another. The International Public Law is also concerned with situations where a person, either has two or more citizenships (dual citizenship or multi-citizenship), or is deprived of his or her nationality (statelessness) or finds himself/herself in particular circumstances, such as aliens, refugees, migrants and others. The main purpose of the investigation included in this paper work is to identify and set up the citizenship conflicts due to differences in the regulation of the acquisition and loss of citizenship between the laws in the matter of different states. The conflicts of citizenship could result in international misunderstandings and disputes. In order to remove such situations or to prevent them, the states proceed to the conclusion of international treaties, and namely to the creation of relevant international laws. Primarily, they insist that International Law does not restrict the freedom of states to determine by the internal law the legal status of their own citizens, but may determine the conditions under which the established legal status is opposed to other states.

Key words: *citizenship, citizenship conflict, multi-citizenship, statelessness, international regulation.*

JEL CLASSIFICATION: K33, K38

In lato sensu prin cetățenie se înțelege legătura politică și juridică permanentă dintre o persoană fizică și un stat, legătură care generează drepturi și obligații reciproce între stat și persoană.

În esență, cetățenia desemnează legătura juridică dintre o persoană și un stat și nu indică originea etnică a persoanei[7].

În Republica Moldova, noțiunea de cetățenie a fost definită pentru prima dată în anul 1991 în Legea cu privire la cetățenia Republicii Moldova. Potrivit art. 1 al acestei legi: „Cetățenia Republicii Moldova determină relațiile politice și juridice permanente dintre o persoană fizică și statul Republica Moldova care își găsesc expresia în drepturile și obligațiile lor reciproce”. Legea cetățeniei, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova în anul 2000, definește cetățenia esențialmente diferit de legea abrogată, și anume: „Cetățenia Republicii Moldova stabilește între persoana fizică și Republica Moldova o legătura juridico-politică permanentă, care generează drepturi și obligații reciproce între stat și persoană” [13, art. 3(1)].

Astfel, statul, ținând cont de obligațiunile sale internaționale, determină cercul de drepturi de care se bucură cetățenii săi și obligațiunile la care sunt ținuți aceștia în raport cu statul lor național. Totodată, statul are atât obligațiuni, cât și drepturi în privința propriilor săi cetățeni.

În opinia Curții Internaționale de Justiție, cetățenia constituie legătura juridică între o persoană și statul ei, pe baza unui fapt social de atașare, de solidaritate efectivă, de existență, interese și sentimente, care presupune drepturi și obligații reciproce [26]. Respectiv, cetățenii sunt acea categorie de persoane a căror legătură juridică cu un stat exprimă apartenența persoanei la respectivul stat, caracterizată, pe de o parte, prin plenitudinea drepturilor și obligațiilor garantate sau impuse de legea aceluși stat și, pe de alta parte, prin caracterul său de permanență.

În principiu, statul are competența exclusivă în edictarea legilor și reglementărilor privind cetățenia, determinând criteriile și modalitățile de obținere sau pierdere a cetățeniei sale, precum și drepturile și obligațiile ce revin cetățenilor săi.

Dreptul internațional public privește cetățenia doar din perspectiva raporturilor internaționale sub incidența cărora ar fi persoana în cauză.

În speță, *Declarația Universală a Drepturilor Omului*, 1948, statuiază: „orice om are dreptul la o cetățenie” [1, art. 15]. *Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice*, 1966, proclamă: „orice om are dreptul de a i se recunoaște pretutindeni personalitatea juridică” [5, art. 16], „orice copil are dreptul de a dobândi o cetățenie” [5, art. 24(3)]. *Convenția asupra cetățeniei femeii căsătorite*, 1955, stabilește reguli potrivit cărora „nici încheierea și nici desfacerea căsătoriei între cetățeni și străini, nici schimbarea cetățeniei soțului în timpul căsătoriei, nu pot *ipso facto* să aibă efect asupra cetățeniei femeii” [4, art. 1], „dar nici dobândirea voluntară de către unul dintre cetățeni a cetățeniei unui alt stat, nici renunțarea la cetățenia sa de către unul din cetățenii săi nu împiedică soția aceluia cetățean de a-și păstra cetățenia sa” [4, art. 2]. *Convenția cu privire la Drepturile Copilului*, 1989, recunoaște dreptul oricărui copil de „a dobândi o cetățenie” și stabilește obligația statului de a aplica acest drept „potrivit instrumentelor internaționale aplicabile în materie, în mod deosebit în cazurile în care, în absența acestora, copilul s-ar afla în situația de a fi apatrid” [6, art. 7]. Această formulare se referă, în primul rând la *Convenția cu privire la reducerea cazurilor de apatridie*, 1961, care prevede că „orice stat contractant va acorda cetățenia sa unei persoane născute pe teritoriul sau, care, altfel, ar fi apatridă” [3, art. 1].

Principial, dreptul internațional nu limitează libertatea statelor de a stabili prin legislația internă regimul juridic al propriilor cetățeni, dar poate determina condițiile în care regimul juridic stabilit este opozabil altor state.

Dacă celelalte state nu pot nega dreptul exclusiv de reglementare al unui stat anume, ele pot, însă, să nu recunoască sau să nu accepte consecințele pe care regimul astfel stabilit le-ar avea în plan internațional, în cazul în care sunt încălcate principiile generale sau norme de drept internațional. Astfel, o lege de obținere a cetățeniei bazată pe criterii de discriminare rasială, religioasă sau politică, ori prin încălcarea unor drepturi fundamentale ale omului, va putea fi considerată ilicită din punct de vedere al regulilor de drept internațional și neopozabilă altor state, după cum acordarea în mod abuziv a cetățeniei de complezență, fictivă, unor indivizi care nu au o legătură efectivă cu statul respectiv, este considerată, potrivit hotărârii Curții Internaționale de Justiție în Cazul *Nottebohm* din 1955, ca încălcând un principiul fundamental în materie de cetățenie de efectivitate, formulat în următorii termeni: „un stat nu poate pretinde ca regulile astfel stabilite de el să fie recunoscute de un alt stat, decât dacă acestea sunt conforme cu scopul general de a face să concorde legătura juridică a cetățeniei cu legătura efectivă a individului cu statul respectiv” [26].

Efectivitatea cetățeniei nu reprezintă însă o limitare din punct de vedere juridic a suveranității statutului de a adopta orice model sau element în dreptul cetățeniei. Statele sunt îndemnate să acorde doar atunci cetățenia, când poate fi probată o legătură strânsă între individ și stat. Statele care nu aplică această recomandare sunt libere să aibă această atitudine, singura problemă ce poate apărea este în cazul coliziunii multiplelor cetățenii în domeniul protecției diplomatice [21, p. 122].

Prin jocul combinat al regulilor naționale în materie, în absența oricărei violări de drept, un individ poate intra în posesia a mai multe cetățenii sau poate fi lipsit de orice cetățenie. Ambele aceste situații presupun un statut juridic al persoanei care duce la complicații în raporturile dintre state și acea persoană.

Un *conflict de cetățenie pozitiv* dă naștere pluricetățeniei (bipatridia, dubla cetățenie), care conturează situația juridică a unei persoane fizice care posedă concomitent cetățenia a două sau mai multe state [7, art. 2(b)].

Multipatridia este rezultatul suveranității de care se bucură statele, care pot să nu ia în considerare punctele de convergență din materia cetățeniei statuate de către doctrina de Drept internațional public.

Multipatridia ca atestare frecventă, în particular, este datorată faptului că numeroase legislații naționale nu dispun pierderea cetățeniei de origine pentru resortisanții care dobândesc o altă cetățenie

prin naturalizare, sau prevăd dreptul copiilor, care au dobândit automat, de la naștere, cetățeniile câtorva state, să păstreze aceste cetățenii, sau stabilesc dreptul cetățenilor săi să posedă altă cetățenie în cazul în care această cetățenie se dobândește automat ca urmare a căsătoriei [7, art. 4(1)].

În legislația unor state există norme care creează, în mod artificial, multipatridia. Un astfel de exemplu ni-l oferă legislația germană dinaintea celui de-al Doilea Război Mondial, care permitea germanilor de peste hotare să-și păstreze cetățenia de origine, chiar dacă obțineau o altă cetățenie. Prin aceasta se urmărea crearea de așa-ziși „rezidenți” germani pe teritorii străine, în scopuri politice [20, p.195].

O altă cauză a multipatridiei este folosirea concomitentă a celor două principii. Este cazul și noii legislații în domeniul cetățeniei din Republica Federală a Germaniei, care prin normele edictate după anul 2000, prevede spre pildă în art. 4 alin. 3 al legii cetățeniei că un copil născut pe teritoriul Republicii Federale a Germaniei din părinți care nu sunt cetățeni germani, poate obține cetățenia acestui stat, dacă cel puțin unul dintre părinți își are domiciliul permanent în Germania sau dacă se bucură de un permis de ședere de cel puțin 3 ani de zile. Legislația germană în domeniu nu interzice însă, ca respectivul copil să poată obține și cetățenia părinților. Am stabilit încă de la bun început că un stat nu are competența de a influența legislația cetățeniei dintr-un alt stat. Și iată cum, respectivul copil dobândește prin naștere mai multe cetățenii. Ne putem gândi, că dacă fiecare părinte are dublă cetățenie, iar statele acestea oferă tot prin jus sanguinis cetățenia, copilul s-ar putea naște fiind cetățean a cinci state diferite [21, p.116-117].

Deși multipla cetățenie nu este un handicap, în anumite cazuri ea poate conduce la anumite complicații atât pentru persoana în cauză, cât și în raporturile dintre statele vizate. Cetățeanul poate, spre exemplu, pretinde la acordarea într-un volum deplin a drepturilor civile în ambele state, a căror cetățenie o deține, iar statele la rândul lor pot cere de la acesta satisfacerea obligațiilor civile în fiecare din ele, de exemplu, în cazul unui bărbat el poate fi obligat să presteze serviciul militar în ambele state.

Văzând care pot fi consecințele, cooperarea internațională a statelor este îndreptată la reducerea numărului de persoane cu dublă cetățenie, determinarea drepturilor și obligațiilor în raporturile cetățeanului cu statele a căror cetățenie o deține.

În plan internațional această cooperare se realizează atât pe cale bilaterală, cât și multilaterală. Reglementările multilaterale încercate n-au adus rezultate remarcabile. Preocupările de reducere a cazurilor de multipatridie au debutat la Conferința de la Haga din anul 1930, care, în actul său final, stabilea ca persoanele cu dublă cetățenie să aibă posibilitatea de a opta pentru una dintre acestea și, atunci când o persoană dobândește o nouă cetățenie, să piardă automat cetățenia anterioară [23, p. 180]. În 1945, Comisia de drept internațional a ONU a luat în dezbatere două proiecte de convenții asupra limitării și, respectiv, eliminării dublei cetățenii în viitor, lucrările însă au fost abandonate în faza incipientă. Situația în cauză se explică prin deosebirile esențiale existente în legislațiile naționale ale statelor privitor la problemele cetățeniei, precum și datorită ciocnirii de interese între țările de emigrație și cele de imigrație.

În același scop, a fost adoptată în cadrul Consiliului Europei *Convenția privind reducerea cazurilor de pluricetățenie și privind obligațiile militare în cazul pluricetățeniei*, din anul 1963 [22, p. 67]. Principalele prevederi ale acestei Convenții vizează următoarele aspecte:

- cetățenii care obțin cetățenia altui stat pierd cetățenia anterioară;
- persoanele cu două sau mai multe cetățenii pot renunța la una dintre ele cu permisiunea statului la a cărui cetățenie se renunță;
- statul nu poate refuza cererea de renunțare la cetățenia sa de către persoana cu dublă cetățenie care are reședința sa obișnuită în afara teritoriului său;
- persoanele cu dublă cetățenie îndeplinesc obligațiile militare numai în statul în care au reședința în mod obișnuit;
- dacă locuiesc obișnuit într-un stat terț, a cărui cetățenie nu o au, pot opta pentru îndeplinirea obligațiilor militare în unul dintre statele ai căror cetățeni sunt.

Scopul asumat de Convenție pentru reducerea pluricetățeniei nu a fost atins. Această problemă a continuat a fi subiect de discuții și în deceniile ulterioare, iar, în final, a fost adoptată Convenția Europeană privind cetățenia din anul 1997 care reglementează problema dublei cetățenii într-un mod mai flexibil, ceea ce presupune polarizarea intereselor în cadrul Consiliului Europei și recunoașterea tot mai frecventă a fenomenului dublei cetățenii [22, p. 68].

Legislația națională adecvată și acordurile bilaterale rămân instrumente juridice de înlăturare a bipatridiei și a dificultăților generate de aceasta în relațiile dintre state.

O situație deosebită o au cetățenii statelor membre ale Uniunii Europene, care au și cetățenia europeană [8, art. 8]. Aceasta nu este o situație clasică de multipatridie și nu este supusă restricțiilor consacrate de dreptul internațional. Conform Tratatului de la Maastricht „este cetățean al Uniunii Europene orice persoană având naționalitatea unuia dintre Statele Membre, conform legilor în vigoare în statul respectiv”. Cetățenia Uniunii Europene nu se substituie cetățeniei pe care resortisanții celor 27 state membre o conservează integral, dar se completează la cetățenia de origine. Această calitate conferă drepturi specifice, precum libera circulație și dreptul de ședere în spațiul Uniunii Europene, dreptul la protecție din partea tuturor membrilor Uniunii, dreptul de a se adresa instituțiilor comunitare etc., dar au și obligația generală de a respecta dreptul comunitar și legile statelor membre ale Uniunii Europene [25, p. 223].

La fel, e important de reținut că, în cazul unui stat federal, individul care are cetățenia statului federal, dar primește și cetățenia unuia dintre subiecții de federație ce-l compun, nu deține dublă cetățenie, deoarece doar cetățenia statului federal este cea care produce efecte, cealaltă nefiind una autentică [21, p. 118].

Poziția Republicii Moldova față de pluricetățenie este formulată expres în Legea cetățeniei [13, ar. 24]. Potrivit acesteia, regula generală este: persoanele care aparțin statului Republica Moldova au o singură cetățenie – cetățenia Republicii Moldova. Totodată, legea prevede cazurile în care se admite pluralitatea de cetățenii: a) copiii au dobândit automat la naștere cetățenia Republicii Moldova și cetățenia unui alt stat; b) cetățenii Republicii Moldova dețin concomitent cetățenia unui alt stat când această cetățenie este obținută prin căsătorie; c) copiii cetățeni ai Republicii Moldova au dobândit cetățenia unui alt stat în urma înfierii; d) pluralitatea rezultă din prevederile acordurilor internaționale la care Republica Moldova este parte; e) renunțarea la cetățenia unui alt stat sau pierderea ei nu este posibilă sau nu poate fi rezonabil cerută.

Admiterea pluralității de cetățenii în Republica Moldova a devenit legală după semnarea la Strasbourg, pe 3 noiembrie 1998, a Convenției europene cu privire la cetățenie, care prevede acordarea dublei cetățenii în cazurile căsătoriilor mixte, nașterii copiilor din căsătorii mixte, înfierii copiilor, cetățeni ai Republicii Moldova, de către cetățeni străini. La 1 martie 2000 Convenția a intrat în vigoare pentru statele europene care au ratificat-o. Evident că statul trebuie să asigure principiul egalității și non-discriminării și pentru persoanele cu dublă cetățenie [19, p. 94].

Prin *Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative* nr. 273-XVI din 07.12.2007 a fost introdusă însă o prevedere, evident discriminatorie, conform căreia persoanele cu dublă cetățenie nu au dreptul să ocupe anumite funcții publice în stat [14]. Caracterul discriminator al respectivelor prevederi a fost constatat și de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în *Cauza Tănase și Chirtoacă v. Republica Moldova*, pronunțată la 18 noiembrie 2008 [27]. Curtea Constituțională, prin Hotărârea din 26.05.2009 [18], a recunoscut constituționale modificările operate prin Legea nr. 273-XVI din 07.12.2007. La scurt timp însă, prin *Legea pentru modificarea unor acte legislative* nr. 127 din 23.12.2009, această prevedere a fost modificată, termenul „exclusiv” din sintagma „care dețin exclusiv cetățenia Republicii Moldova” fiind exclus [15]. Totuși, în virtutea suveranității sale, statul are tot dreptul să stipuleze că unele funcții publice din domeniul politic, diplomatic, militar etc. pot fi ocupate numai de persoane care sunt în exclusivitate cetățeni ai Republicii Moldova [19, p. 94].

Conflictul negativ de cetățenie dă naștere apatridiei, care identifică condiția juridică a unei persoane care nu deține nici o cetățenie, sau deși pretinde că deține o cetățenie, nu poate prezenta

proba celor susținute.

Apatrizii au drepturi reduse în raport cu cetățenii statului pe teritoriul căruia se află și chiar cu străinii. De regulă, ei sunt limitați în beneficierea de drepturile civile și politice, nu se bucură de protecția diplomatică a vreunui stat și pot fi victime ale anumitor discriminări, expulzări abuzive etc. Cooperarea internațională în domeniul examinat este îndreptată spre reducerea cazurilor de persoane cu acest statut, eliminarea cauzelor ce generează situații de apatrid, precum și spre asigurarea unui statut juridic apatrizilor. În cadrul ONU au fost elaborate și adoptate *Convenția cu privire la statutul apatrizilor*, 1954 [2; 17], și *Convenția cu privire la reducerea cazurilor de apatridie*, 1961 [3; 16].

Convenția din 1954 stabilește definiția unui apatrid după cum urmează: „termenul „apatrid” înseamnă o persoană care nu este considerată cetățean al niciunui stat, conform legii naționale a acestuia” [2, art. 1(1)]. Aceste persoane sunt uneori denumite *apatrizi de jure*, chiar dacă această formulare nu este utilizată ca atare în textul Convenției.

Apatrizii de facto sunt persoane în afara țării lor de cetățenie care nu pot sau, din motive temeinice, nu doresc să se supună protecției respectivei țări. Protecția în acest sens, se referă la dreptul la protecție diplomatică exercitat de un stat de cetățenie în vederea remedierii unui act injust la nivel internațional împotriva unuia dintre cetățenii săi, precum și protecție și asistență generală diplomatică și consulară, inclusiv cu privire la întoarcerea în statul de cetățenie [9, Secțiunea II A].

Apatridia se poate produce atunci când o persoană renunță în mod involuntar la cetățenie sau își pierde cetățenia sau când o persoană a renunțat conștient și cu bună credință la fosta sa cetățenie în scopul dobândirii altei cetățenii. În unele cazuri, din cauza unor acte normative în materie de cetățenie prost redactate, respectivele persoane trebuie să renunțe la propria cetățenie pentru a putea solicita o altă cetățenie, dar nu pot să dobândească această a doua cetățenie și ajung în situația de apatridie [10, pct. 39]. Cea mai bună soluție în astfel de cazuri este reprezentată de redobândirea fostei cetățenii. Atunci când un stat stabilește că aceste persoane sunt apatride, dar au posibilitatea de a-și redobândi fosta cetățenie, statul nu va fi nevoit să le elibereze un permis de ședere. Mai degrabă ele vor primi o anumită formă a unui statut de imigrare care să le permită să rămână o scurtă perioadă de timp pe teritoriu pentru a face demersurile necesare mutării într-un alt stat.

Unele persoane renunță în mod voluntar la propria cetățenie pentru că nu doresc să fie cetățeni ai unui anumit stat sau din credința că acest lucru va duce la acordarea unui statut de protecție într-o altă țară. Dreptul internațional recunoaște faptul că fiecare persoană are dreptul la o cetățenie, dar acesta nu se extinde și la dreptul persoanelor de a alege o anumită cetățenie. Conferirea automată a cetățeniei este o practică larg răspândită în rândul statelor, pe baza factorilor pe care o persoană nu îi poate controla, cum ar fi descendența, nașterea pe teritoriu sau stabilirea reședinței pe un anumit teritoriu la momentul succesiunii statale. Readmiterea în statul al cărei cetățenie persoana a deținut-o anterior, cuplată cu redobândirea respectivei cetățenii, este soluția dezirabilă pentru astfel de situații.

În general, apatrizii, nu se pot bucura de o serie de drepturi ale omului și de posibilitatea de a participa pe deplin în societate. Convenția privind statutul apatrizilor este singurul tratat internațional al cărui scop specific este reprezentat de reglementarea standardului de tratament al apatrizilor. Prevederile acestei Convenții, împreună cu standardele aplicabile conținute în dreptul internațional al drepturilor omului, au ca obiect soluționarea marginalizării apatrizilor, acordându-le un set de drepturi de bază.

Apatridia se manifestă într-o multitudine de contexte. Se întâlnește în situații migratorii, spre exemplu în rândul persoanelor expatriate și/sau al copiilor acestora care își pierd cetățenia fără să fi dobândit cetățenia țării în care și-au stabilit reședința obișnuită. Majoritatea apatrizilor însă, nu au trecut niciodată frontierele și se află în „propria țară”, expresie preluată din Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice [5, art. 12(4)]. Această situație dificilă în care se află se manifestă *in situ*, adică în țara unde își au de mult timp reședința, în multe cazuri, chiar în țara în care s-au născut [24, p. 150]. În cazul acestor persoane, apatridia este deseori rezultatul

discriminării la care au fost supuși de către autorități în procesul de încadrare și punere în aplicare a legilor privind cetățenia [10, pct. 4]. Unora dintre aceste persoane li s-a refuzat cetățenia în ciuda faptului că s-au născut și au avut reședința doar în respectivul stat, în timp ce alte persoane au fost depedate de propria cetățenie datorită apartenenței la un anumit segment al comunității care a căzut în dizgrație politică sau socială. Relevanță în acest sens prezintă interdicția privării în mod arbitrar de cetățenie, regăsită, printre altele, în Declarația Universală a Drepturilor Omului [1, art. 15(2)], precum și interdicția discriminării ce se regăsește în dreptul internațional al drepturilor omului, în special interdicția *jus cogens* a discriminării rasiale. O normă *jus cogens* este un principiu al dreptului internațional cutumiar care are un caracter imperativ, adică prevalează în fața oricăror alte obligații, fie că au un caracter cutumiar sau sunt prevăzute în tratate, care are caracter obligatoriu pentru toate statele și poate fi suprareglementat doar de o altă normă cu caracter imperativ.

Articolele 12-32 ale Convenției din 1954 stabilesc o gamă largă de drepturi civile, economice, sociale și culturale pe care statele trebuie să le acorde apatrizilor. Convenția din 1954 împarte aceste drepturi în următoarele categorii:

- statutul juridic (inclusiv statutul personal, dreptul la proprietate, dreptul la asociere și accesul la instanțe);
- ocuparea cu carte de muncă (inclusiv ocupare salarizată, dreptul la liberă practică și accesul la profesii liberale);
- bunăstarea (inclusiv raționalizare, locuințe, educație publică, ajutor public, legislația muncii și protecție socială); și
- măsuri administrative (inclusiv asistență administrativă, libertate de mișcare, documente de identitate, documente de călătorie, taxe fiscale, transferul de bunuri, expulzare și naturalizare).

Convenția din 1954 stabilește standardele minime. Drepturile prevăzute în Convenția din 1954 sunt extinse și asupra apatrizilor pe baza nivelului lor de atașament față de stat. Unele prevederi se aplică oricărei persoane care îndeplinește condițiile din definiția dată „apatridului” prin Convenția din 1954, în timp ce altele sunt supuse jurisdicției unui stat contractant, sub rezerva legalității intrării, legalității șederii și rezidenței obișnuite a acestor persoane pe teritoriul unui stat contractant. Statele pot astfel să acorde persoanelor despre care s-a stabilit că sunt apatride drepturi mai complexe decât cele acordate persoanelor care sunt în așteptarea unui rezultat al acestei determinări.

Pentru ca apatrizii să „stea legal” într-un stat contractant, prezența lor în respectiva țară trebuie să fie autorizată de stat. Conceptul include deopotrivă prezența care este sancționată în mod explicit, precum și prezența care este cunoscută și nu este interzisă, luând în considerare toate circumstanțele personale ale persoanei. Convenția din 1951 condiționează exercitarea anumitor drepturi acordate refugiaților de nivelul de atașament față de stat [11, al. 29]. Atributul „legal trebuie în mod normal evaluat prin prisma legilor și reglementărilor naționale prevalente; o apreciere a legalității trebuie totuși să ia în considerare toate circumstanțele dominante, inclusiv faptul că șederea în cauză este cunoscută și nu este interzisă, adică este tolerată, din cauza circumstanțelor precare ale persoanei [12, al. 23]. Consiliul Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului a decis că o persoană care face obiectul unui ordin de expulzare care nu a fost pus în aplicare, care avea permisiunea să stea în Suedia din motive umanitare, s-a „aflat legal pe teritoriu” în scopul exercitării dreptului la libertate de mișcare protejat prin art.12 al Pactului Internațional cu privire la drepturile civile și politice [28]. Cerința privind „șederea legală” se referă la o durată mai mare a prezenței pe un teritoriu. Această ședere nu trebuie să îmbrace însă forma șederii permanente. Perioadele de ședere mai scurte autorizate de stat pot fi suficiente atâta vreme cât nu reprezintă vizite tranzitorii. Apatrizii cărora nu le-au fost eliberate permise de ședere se încadrează în această categorie. Categoria include de asemenea și persoanele care au permisiunea temporară de ședere dacă acest lucru durează mai mult decât câteva luni. În contrast, un vizitator admis pentru o scurtă perioadă nu va „șede legal”. Persoanele recunoscute ca apatrizi în urma procedurii de

determinare, dar care nu le-a fost eliberat un permis de ședere vor „sta legal” în general într-un stat contractant în virtutea perioadei de timp deja petrecute în respectiva țară în așteptarea rezultatului determinării [10, pct. 18].

Statutul unui apatrid în conformitate cu legislația națională trebuie să reflecte prevederile aplicabile ale dreptului internațional al drepturilor omului. Vasta majoritate a drepturilor omului se aplică tuturor persoanelor, indiferent de cetățenie sau de statutul de imigrație, inclusiv apatrizilor. În plus, principiile egalității și nediscriminării interzic orice discriminare care să aibă la bază lipsa unui statut de naționalitate.

Pentru apatrizi o importanță aparte o are dreptul de a intra în „propria țară” [5, art. 12(4)]. Acesta merge dincolo de dreptul de a intra în țara a cărei cetățenie o persoană o deține și garantează în plus dreptul de intrare, și, în consecință, și dreptul de a rămâne pentru persoanele care au legături speciale cu un stat. Aici sunt incluși, spre exemplu, apatrizii care sunt stabiliți de o perioadă îndelungată de timp într-un stat, precum și apatrizii care au fost deposezați de cetățenie cu încălcarea dreptului internațional sau cărora le-a fost refuzată cetățenia unui stat care a dobândit, prin succesiune statală, teritoriul în care respectivele persoane rezidă în mod obișnuit [10, pct. 23].

Convenția privind reducerea cazurilor de apatridie din 1961 vizează evitarea cazurilor de apatridie mai ales prin protecțiile incluse în legile naționale, reducând astfel amploarea fenomenului în timp. Printre dispozițiile principale ale acesteia din urmă, putem menționa:

- statele părți contractante vor acorda cetățenia lor persoanelor născute pe teritoriul lor, care în lipsa acesteia vor fi apatride;
- în caz de modificare a statutului personal, pierderea cetățeniei să fie condiționată de faptul ca persoana vizată să posede ori să obțină cetățenia unui alt stat;
- statul nu poate lipsi o persoană de cetățenia lui, dacă prin aceasta ea devine apatrid (cu unele excepții, bunăoară, dobândirea cetățeniei în mod fraudulos).

Prevederile principale ale Convenției cu privire la statutul apatrizilor se rezumă la aceea că statele contractante le vor acorda apatrizilor același tratament de care beneficiază străinii pe teritoriul lor, dacă un regim mai favorabil nu este prevăzut de însăși Convenția.

ÎN CONCLUZIE

Dreptul internațional public privește cetățenia doar din perspectiva raporturilor internaționale sub incidența cărora ar fi persoana în cauză. Instrumentele juridice internaționale actuale pornesc de la regula potrivit căreia fiecare om are dreptul la o cetățenie, ca un drept fundamental al său, fără de care persoana ar fi lipsită de protecția statului și de exercițiul unor drepturi și libertăți proprii numai cetățeanului. Faptul că la reglementarea juridică a problemelor cetățeniei statele se bazează pe diferite principii poate conduce la coliziunea normelor de drept intern în procesul aplicării lor concrete. Aceste conflicte ar putea da naștere la neînțelegeri și diferende cu caracter internațional. Pentru lichidarea unor asemenea situații sau pentru prevenirea lor, statele procedează la încheierea de tratate internaționale, adică la crearea unor norme respective de drept internațional.

BIBLIOGRAFIE

1. *Declarația Universală a Drepturilor Omului*. Rezoluția Adunării Generale O.N.U. nr. 217 A(III) din 10.12.1948. // *Tratate internaționale la care Republica Moldova este parte*. Vol. I. – Chișinău, 1998, p. 11.
2. *Convenția referitoare la statutul apatrizilor*, Rezoluția ECOSOC nr. 526A (XVII) din 28.09.1954. // www.un.org/documents/ecosoc.htm
3. *Convenția cu privire la reducerea cazurilor de apatridie*, adoptată de Conferința plenipotențiarilor din 30.09.1961 conform Rezoluției ONU nr. 896 (IX) din 4.12.1954. // www.un.org/documents/ecosoc.htm
4. *Convenția asupra cetățeniei femeii căsătorite*. Rezoluția Adunării Generale ONU nr. 1040(XI) din 29.01.1957. // www.un.org/en/documents
5. *Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice*. Rezoluția Adunării Generale ONU nr. 2200A (XXI) din 16.12.1966. // *Tratate internaționale la care Republica Moldova este parte*, Vol. I, Chișinău, 1998, p. 30. În vigoare pentru Republica Moldova din 26.04.1993.

6. *Convenția cu privire la Drepturile Copilului*. Rezoluția Adunării Generale ONU nr. 44/25 din 29.11.1989. // *Tratate internaționale la care Republica Moldova este parte*, Vol I, Chișinău, 1998, p. 51. În vigoare pentru Republica Moldova din 25.02.1993.
7. *Convenția europeană cu privire la cetățenie* din 06.11.1997. // *Tratate internaționale la care Republica Moldova este parte*, Vol. XXVI, Chișinău, 2001, p. 190. În vigoare pentru Republica Moldova din 01.03.2000.
8. *Tratatul privind Uniunea Europeană*, Maastricht, din 7.02.1992, în vigoare la 1.11.1993. // http://eur-lex.europa.eu/en/treaties/treaties_founding.htm
9. *Întâlnirea experților privind conceptul de apatrid în dreptul internațional (Concluziile de la Prato)*, UNHCR, 2010. // <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/4ca1ae002.pdf>.
10. *Ghid privind apatridia nr. 3 Statutul apatrizilor la nivel național*, HCR/GS/12/03 din 17.07.2012. // www.refworld.org/cgi-bin/telex/vtx/rwmain/pendocpdf.pdf
11. Nota UNHCR privind protecția internațională, 1994A/AC.96/830. // www.unhcr.org/refworld/docid/3f0a935f
12. Nota UNHCR privind șederea legală, 1998. // www.unhcr.org/refworld/docid/42ad93304.html.
13. *Legea Republicii Moldova cu privire la cetățenia Republicii Moldova* nr. 1024-XIV din 02.06.2000. // *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 98-101/709 din 10.08.2000.
14. *Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative* nr. 273-XVI din 07.12.2007. // *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 84-85 din 13.05.2008.
15. *Legea pentru modificarea unor acte legislative* nr. 127 din 23.12.2009. // *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 197-200 din 31.12.2009.
16. *Legea Republicii Moldova privind aderarea la Convenția privind reducerea cazurilor de apatridie* nr. 252 din 08.12.2011. // *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 21-24 din 27.01.2012.
17. *Legea Republicii Moldova privind aderarea Republicii Moldova la Convenția privind statutul apatrizilor* nr. 275 din 27.12.2011. // *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 25-28 din 03.02.2012.
18. *Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova* nr. 9 din 26.05.2009. // *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 99-100/9 din 05.06.2009.
19. *Constituția Republicii Moldova: comentariu*, Chișinău, Ed. Arc, 2012.
20. Coman F., Purdă N., Bărașcu A., Coman R., *Drept internațional public*, Pro Universitaria, 2005.
21. Jădăneanț A., *Câteva considerații asupra dobândirii cetățeniei din perspectiva dreptului internațional*, Analele Facultății de Drept a UVT, nr. 1, 2009, p. 116. // http://drept.uvt.ro/documents/Anale_1_2009.
22. Mazilu D., *Rolul cetățeniei – condiție generală a protecției diplomatice*. // *Revista Universul Juridic*, nr. 10, 2015, p. 64-77.
23. Niciu M., *Drept internațional public*, Arad, Ed. Servo Sat, 1997.
24. Sauerland, T; Hokema, T., *Die Heranziehung Staatenloser zum Wehrdienst aus völkerrechtlicher Sicht*. // *NZWehrr*, 2001, p. 150.
25. Scăunaș S., *Drept internațional public*, București, Ed. CH Beck, 2007.
26. *The Nottebohm Case (Liechtenstein v. Guatemala) International Court of Justice*, April 6, 1955, I.C.J. 4. // www.uniset.ca/naty/maternity/nottebohm.htm
27. *Cauza Tănase și Chirtoacă v. Republica Moldova*, 18.11.2008. // www.echr.coe.int/ECHR
28. *Cauza Celeplii împotriva Suediei*, CCPR/C/51/D/456/1991. // www.ohchr.org/en/hrbodies/hrc